

Ljubljana, 4.3.2021

NEKAJ OKVIRNIH IZHODIŠČ ZA NOV VOLILNI SISTEM

Demokratična organiziranost sodobnih družb zahteva tudi primeren volilni sistem, ki zagotavlja odprtost v fazi kandidiranja, široko in uravnoteženo demografsko pokritost in odločujoč vpliv volivcev na izvolitev kandidatov. Take zahteve izpolnjujejo predvsem kombinirani volilni sistemi, ki jih uveljavljajo najbolj razvite demokratične družbe. Taki sistemi zagotavljajo odprtost do civilne družbe, uresničujejo ključno vlogo volivcev pri izvolitvi, in obenem ohranjajo ravnotežje, saj preprečujejo preveliko dominanco posamezni stranki.

Tak sistem potrebuje tudi Slovenija. Pri njegovem oblikovanju smo se naslanjali predvsem na nemškega, ki med strokovnjaki že skoraj 70 let uživa ugled enega najbolj uravnoteženih. Njegova temeljna značilnost je »sistem dveh glasov« vsakega volivca, ki mu omogoča, da z enim glasom izbira kandidata v delu, kjer se voli po večinskem principu, z drugim pa stranko oz. kandidata na njeni listi.

1. Uravnoteženost geografske pokritosti je mogoče zagotoviti predvsem z elementom neposrednih volitev dela poslancev, kar je bilo predlagano že v ZDUSOVEM predlogu leta 2015. Za to pa potrebujemo primerno oblikovane volilne okraje, katerih število je manjše od polovice izvoljenih poslancev. Zato smo predlagali, da Slovenija oblikuje le 44 volilnih okrajev (namesto dosedanjih 88; z združitvijo po dveh okrajev bi lahko hkrati uravnotežili velikost okrajev) in v vsakem neposredno izvoli po enega poslanca, upoštevajoč določilo domicila. Seveda so možne tudi druge rešitve: da se neposredno voli na ravni volilnih enot. Obstoji predlog, da bi to lahko bile pokrajine, njihovo različnost po številu prebivalcev (volivcev) pa bi kompenzirali z različnim številom mandatnih mest na pokrajino (skupaj 44). Ker teh še nimamo, bi se lahko poslužili kar razdelitve na statistične regije (sedaj 12, lahko bi združili najmanjši Posavsko in Zasavsko ter razlike v velikosti prav tako uravnotežili z različnim številom mandatov).
2. Sistem delno neposrednih volitev bi omogočili z uvedbo dveh glasov vsakega volivca. Prvega bi porabil za neposredno volitev »svojega« kandidata, drugega za volitev po sedanjem uveljavljenem »predstavniskem sistemu«, kjer bi izbral ne le politično stranko, temveč na njeni listi, z uveljavitvijo prednostnega glasu, posameznega kandidata.
3. Za uvedbo neposrednih volitev dela poslancev bi morali bistveno spremeniti sedanja določila o oblikovanju kandidatnih list oz. ta določila izenačiti za politične stranke in predstavnike civilne družbe, ki je v sedanjem sistemu povsem izločena oz. odrinjena. Zavzemamo se, da bi za vse poslance (ali vsaj neposredno, po večinskem principu) izvoljene uvedli možnost odpoklica.

V zadnjem času se je v slovenskem prostoru pojavilo še nekaj drugih idej. Za člane Delovne skupine bi bil dragocen podatek, kakšen je vaš odnos do teh predlogov, zato prosimo, da nam sporoči v obliki odgovorov na naslednja vprašanja:

1. Ali se zavzimate za to, da bi bila udeležba volivcev na volitvah obvezna, čeprav je v svetu le redko uveljavljena (med razvitimi državami mislim, da le v Avstraliji in Belgiji)?
2. Se strinjate, da se uvede instrument možnega odpoklica poslancev, ki pa zahteva večjo aktivnost volivcev (hraniti kopijo glasovnice, saj lahko postopek za odpoklic sprožijo samo tisti volivci, ki so dotičnega poslanca volili)?
3. Podpirate zahtevo, da se spremeni kvota nujne prisotnosti enega spola na kandidatnih listah s sedanjih 35 % poveča na 40 % (ob hkratni uvedbi »zip« sistema)?
4. Se zavzimate za večjo razkritost podatkov o kandidatih ob vpisu na kandidatno listo, predvsem pa lastnoročno prijavo celotne lastnine pred podelitvijo mandata?
5. Kaj menite o ideji, da se starostna meja za volitve spusti s sedanjih 18 na 16 let (varianta: spusti se aktivna volilna pravica, pasivna – biti izvoljen – pa ne)?

Prosimo za pisne odgovore, zlasti s strani tistih, ki se naslednje seje (torek, 9.3.2021) ne boste mogli udeležiti v živo.

S pozdravi in spoštovanjem,

Emil Milan Pintar